D4 42760

Fm

Glavni statistički podaci

o državi Srba, Hrvata i Slovenaca.

Prema stanju od 1910. odnosno 1914. godine

sastavio

Dr. Jože Rus.

1920.

Natisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Glavni statistički podaci
o državi Srba, Hrvata i Slovenaca.

Prema stanju od 1910. odnosno 1914. godine

sastavio

Dr. Jože Rus.

1920.

Natisnila Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

42760 d

19413

INŠTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO Institute for contemporary history Ljubljana, Slovenija
inz

D 25 -07- 2012 / 366

dupl ad 42760

IZLOČENO

FLR 11982/1957

Osim na jugu prema Grčkoj, naša država još nije tačno omedjena. Još nisu ratifikovani svi ugovori o miru s bivšim neprijateljskim susedima, a ni pregovori radi naših granica prema Italiji i Albaniji nisu još dovršeni.[1]) Pri svem tom se laćamo teškog posla, da u brojevima izrazimo najglavnija fakta u sa svim promenjenom socialnom i državnom životu ujedinjenog jugoslovenskog naroda.

U pogledu granica nam je Konferencija Mira u Parizu objavila opšte linije prema Austriji, Madjarskoj i Bugarskoj. I prema Rumuniji nam je data demarkaciona linija koja će svakako ostati i definitivna granica. Prema tome već se može s relativnom tačnošću proceniti i broj stanovništva i veličina prostora koji su nam dosudjeni.

U Albaniji je naša vojska zaposela pet srezova duž granice Južne Srbije: Haški, Ljumski, Donjodebarski (Piškopeja) i Golobrdski srez, ukupno 37 opština i 223 sela, osim toga i jugozapadnu obalu Ohridskog Jezera s 12 sela. Ima nade da će ti krajevi ostati u našim granicama.[2]) Ako nam granica bude proširena i na jug od Crne Gore, prema slivu reke Maće, ovi predeli će biti samoupravno telo pod protektoratom Jugoslavije.

Jedino u pitanju granica prema Italiji nalazimo se jednako u neizvesnosti. Ipak postoji nada da će se prema Italiji povući ova granična linija: od Rateške povije (868 m) i Jalovca (2643 m) vijugavim razvodnim grebenom Juliskih Alpa do Porezna (1632 m); zatim preko klisure reke Idrijce, zapadno od Cerkna, pa Trnovskom Platonom, prevojem Hrušicom (882 m)

[1]) Ovaj rukopis je dovršen 9. maja 1920. god.

[2]) U priloženim tablicama ti novi krajevi, s približno 90.000 stanovnika, nisu obuhvaćeni; Južna Srbija je uzeta u granicama koje je imala 1914. god. za vreme brojenja stanovništva.

i visoravni Nanosa, dalje sedlom Prevaljama (598 m, blizu Razdrta), hrptom Gabrka do tromedje izmedju Kranjske, Goriške i Istre; a u Istri od tromedje na jug, dalje grebenom Čičarije i Učke (1396 m) k Velikim Vratima, na moru izmedju Istre i Cresa.

U Jadranskom Moru doći će u posed Italije Lošinj i Vis i udaljenija susedna ostrvca. Isto tako je otvoreno i pitanje grada Rijeke (a i Zadra). Ali kako će ona biti samostalna, pod protektoratom našim ili Lige Naroda, mi ju u suvereno područje Jugoslavije ne ubrajamo.

Detaljne granične linije, koje su označene u ugovorima o miru, razumljive su samo ako se posmatrajo na kartama velikog razmera. Njihov zamršeni tekst bi zauzeo suviše prostora. S toga su iznesene samo najglavnije crte koje se mogu naći gotovo na svakoj karti.

Prema Austriji granica počinje na visu Peči (1511 m), severno od Rateške povije. Ide planinskim grebenom Karavanaka, i to preko Korenskog prelaza (1077 m) do Maloške Jepice (1817 m). Silazi u Celovški basen, zapadno od Blaškog Jezera. Od velike okuke Drave vuče se ovom rekom do Rožeka, dalje sredinom Koroškog (Vrbskog) Jezera, pa niz reka Vanjkarta i Gline, južno od Celovca, i zatim Krkom uzvodno. Istočno od Krke naša teritorija zalazi u oštrom uglu do severnih granica Velikovškog političkog kotara. Reku Labodnicu granica seče blizu njenog ušća u Dravu.

U Štajerskoj se granična linija u početku poklapa sa severnim razvodjem sliva Drave. Južno od železničkog raskršća Špilja ona je povučena do reke Mure. Odatle ide granica koritom Mure do tačke gde se sudara bivša granica izmedju Austrije i Ugarske s Murom.

S leve strane donje Mure granica prelazi u bivšu Ugarsku do razvodja izmedju Mure i Rabe,[1]) tako, da je nama prisajedinjen najveći deo slovenačkog Prékmurja. Prema Madjarskoj granica seče izvorište Krke pa se vuče pravcem istočno od Kobilja i Donje Lendave na donji tok reke Lendave.

Odatle se granica poklapa sa starom administrativnom granicom izmedju Hrvatske-Slavonije i Ugarske, t. j. tokom Lendave, Mure i Drave, vraćajući Hrvatskoj oblast Medjimurje s Legradom.

---

[1]) Na toj liniji će biti naša tromedja s Austrijom i Madjarskom.

Istočno od Donjeg Miholjca granica skreće s Drave prema ISI do reke Tise kod Horgoša, i to u Baranji severno od Torjanaca, Baranjavara i Daljoka ka Dunavu, a u Bačkoj severno od Berega, rekom Kidjošem do Madaraša pa zatim severno od varoši Subotice.

U Banatu je Madjarskoj dodeljeno Pomorišje severno od Stare Bebe s Malim Somborom.

Na JZ od ovog mesta počinje naša demarkaciona linija prema Rumuniji. Linija ide najpre prema J do Valkanja koji pripada Rumuniji. Vijuga u jugoistočnom pravcu do jedne tačke istočno od Čeneja, ostavljajuči našoj državi Nakofalvu, Mali Komloš, Žombolju i Nem. Keču. Zatim skreče prema JJZ i to zapadno od Aurelhaze, Starog Teleka, Pardanja i Kaptalanfalve do linije izmedju Boke i Modoša. Odatle ponova prelazi u jugoistočni pravac, tako, da su Šurjan, Soka, Vel. Gaj, Vatina i Vel. Žam na našoj strani, a Partoš i Mali Gaj pod Rumunijom. Od Vel. Žama linija obuhvata Vršac, i to preko visova istočno od Lacunaša, spuštajući se zapadno od Varadije na reku Krašovu. Zatim granica čini drugi luk oko Bele Crkve, od Jama do Nere kod Najdaša i ovom rekom do njenog utoka u Dunav. Niz Dunav nam ostaje stara granica Srbije.

Na ušću Timoka je početak naše granice s Bugarskom. Od Timoka kod Bregova do istočno od Vel. Izvora stara srpsko-bugarska granica je ispravljena, tako, da je zaštićena železnica iz Zaječara za Negotin. Druga ispravka granice je od graničnog ugla na Staroj Planini do Ruj Planine; ona obuhvata i varoš Caribrod. Granica Bosiljgradskog Krajišta se vezuje na staru granicu na S u vrhu Goleme Rudine a na J severozapadno od Uzemskog sedla (1103 m). Na posletku je veliki luk od Maleš Planine oko varoši Strumice na Belašicu Planinu presečen direktnom linijom s jedne planine na drugu.

Prema Grčkoj nam ostaje granica koja je bila utvrdjena sporazumom u Beogradu 3. avgusta 1913. god.

*

INŠTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO Institute for contemporary history Ljubljana, Slovenia inz

Poslednji popisi stanovništva u našim zemljama su vršeni iz osam različitih centara, tako, da se i u načinu tih popisa nailazi na mnoga odudaranja. Njih treba pomenuti i ako nisu velika.

Statistički podaci o Severnoj Srbiji, o Hrvatskoj i o krajevima iz bivše Austrije i Ugarske (carstvo Austrija) datiraju iz istog vremena. Oni obuhvataju mahom ono stanje, koje se zateklo 31. decembra 1910. god. S njima se, donekle, mogu sravniti i podaci o Bosni-Hercegovini od 10. oktobra iste godine. Naprotiv, Južna Srbija je još u početku poslednjeg decenija čamila u turskom ropstvu. Tek 1914. god. je u Južnoj Srbiji i Crnoj Gori sprovedeno prvo opšte brojenje stanovništva.[1]) Ali u koliko je do te godine stanovništvo moglo i u ovim krajevima da poraste, ono je usled balkanskog i bugarskog rata svakako u istom razmeru opalo i prema tome izjednačeno sa stanjem iz 1914. god.

Usled poslednjeg evropskog rata su se faktora prirodnog ljudskog kretanja, aktiva poroda i pasiva pomora, neverovatno pomerila. Da se današnje stanje utvrdi nedostaju nam tačni podaci.[2]) S toga se može jedino slutiti da su Srbija i Crna Gora u broju svog stanovništva malo zaostale, dok je u ostalim krajevima stanovništvo malo poraslo. To se dade zaključiti ako se uporede odnosi u našoj državi s onima u Francuskoj. Francuski je narod poznat sa svoje slabe regeneracije. On ima tek 1% viška porodjaja za deset godina. Pa ipak i Francuska pokazuje danas, prema 1910. god., mali priraštaj u broju svog stanovništva. To bi se mnogo pre moglo očekivati kod našeg naroda, kojega prirodni priraštaj je skoro najveći u Evropi (Sev. Srbija 16.5 %; Bosna 14.5; Dalmacija 14.1; Hrvatska 12.5; a Kranjska 10.5 viška rodjenih za poslednjih deset godina.)

*

---

[1]) Brojenje u Južnoj Srbiji su izvršile srpske administrativne vlasti u kratkom vremenu izmedju poslednjih ratova. Ti rezultati su izneseni u: Rečnik mesta u oslobodjenoj oblasti Stare Srbije. Po službenim podacima izradio Mil. Ant. Vujičić. Beograd 1914. — Rezultati iz Crne Gore su dobiveni od tamošnje vlade, i ovde se prvi put štampaju. Ostalu službenu statističku literaturu nije potrebno navoditi, pošto je opšte poznata.

[2]) Jedino stalne rubrike: Statistika, Rat i naše narodno zdravlje u „Glasniku Ministarstva za Narodno Zdravlje" vode danas računa o tome.

Da nam sklop naše iz toliko delova ujedinjene države bude jasan, treba u njemu pre svega da razlikujemo 16 teritorija (vidi tabl. I.). Ma da su one vrlo raznolike, predstavljaju nam ne samo oblasti manje ili više različitih statističkih načela, već su one i istorijske individualnosti prvog stepena. Pod „najnovijom Srbijom" razumevamo tri parčeta zemlje koja nam pripadnu iz stare Bugarske, a „najnovija Makedonija" t. j. prisajedinjeni srez Strumički.

Prilikom sloma Austro-Ugarske i našeg ujedinjenja u Kraljestvo Srba, Hrvata i Slovenaca ove teritorije su se većinom udružile u pet jedinica, tako, da su stare naturane granice više manje ukinule: Srbija, Bosna, Dalmacija, Hrvatska i Slovenija vrše danas pomoću svojih pokrajinskih vlada donekle autonomnu vlast. Jedino Istra je u pitanju pripadnosti ostala sporna; mi ju ovde iznosimo u zajednici sa Slovenijom.

Principi uprave, a prema tome i upravna podela u pojedinim našim zemljama se vrlo razilaze. Ali pošto je težnja ovog rada da pruži pregled čisto statističko-geografske suštine, mogu se pravne različitosti slobodno apstrahovati. S toga gledišta su u tabl. II. u istu kolonu uvedene iz pojedinih zemalja one administrativne jedinice koje su si bar donekle slične; time je i preveliko šarenilo ublaženo.

U velikoj grupi srednjih administrativnih jedinica ipak je potrebno razlikovati tri klase jednorodnosti.

Prvoj klasi pripadaju	okruzi Srbije i Crne Gore, okružja Bosne-Hercegovine i velike županije ugarsko-hrvatske.
U drugu klasu idu	srezovi Srbije i Crne Gore, upravni kotari Bosne, Hrvatske i Ugarske i politički kotari bivše Austrije.

U treću klasu dolaze ogranci austrijskih političkih kotara, t. j. sudski kotari.

S relativno velikim jedinicama I. odn. II. klase izjednačene su upravnom pogledu i nekoje veće varoši. U prvom redu

dolazi Beograd, zatim pet vojvodinskih „slobodnih varoši“: Subotica, Sombor, Novi Sad, Pančevo i Vršac, i četiri banovinska „municipalna grada“: Zemun, Osijek, Zagreb i Varaždin. U drugu klasu spadaju sve okružne varoši Srbije, zatim „gradovi s uredjenim magistratom“ u Vojvodini i Banovini i „gradovi s vlastitim statutom“ u Sloveniji.

Najniže ljudske zajednice u administrativnom organizmu države su opštine. I kod njih postoje znatne razlike. U Bosni, a naročito u Južnoj Srbiji i Crnoj Gori opštine postoje većinom tek na hartiji. U Hrvatskoj, Dalmaciji i Sloveniji su upravne opštine katkad podeljene i na porezne opštine (koje mi, osim u Hrvatskoj, ne nabrajamo), dok je madjarska nacionalistička politika u bivšoj Ugarskoj delila opštine u velike i male, a više malih opština-sela upravljala zajedno u „notariatskim okružjima“.

Poslednje tri kolone su posvećene ljudskim naseljima. U Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini varoši nisu diferencirane od varošica.

U idućih osam tablica su uneseni podaci pojedinih teritorija, na osnovu administrativnih jedinica I. klase. Pošto ovih jedinica u teritorijama bivše Austrije nema, kod Štajerske, Kranjske i Dalmacije uzeta je u račun njihova podela u sudska okružja (teritorije prvostepenih sudova). Njihova prosečna veličina se može donekle uporediti sa županijama i okruzima ostalih teritorija. I mali naš deo na Koruškoj delimo u dva dela, jer su medju sobom dosta odeljena te jedan naginje ka Kranjskoj, a drugi k Štajerskoj. Za Korušku treba još pomenuti, da u ovom radu jednako predpostavljamo da je u spornoj „A-zoni“ plebiscit već izvršen i to na korist naše države.

U tablici Hrvatske i Slavonije je od četiri municipalnih gradova zasebno unesen jedini Zagreb, drugi so ubrojeni u svoje županije; isto je učinjeno i u Vojvodini. Brojke opština, varoši i sela u Crnoj Gori uzete su iz neobjavljene privremene statistike koju je 1917. god. izvršila austrijska okupaciona vlast. Četiri teritorije, koje dobivamo od Bugarske, nisu unesene prema dosadašnjoj administrativnoj podeli. Kad budu okupirane, one će prema njinoj odeljenosti biti prisajedinjene svaka svojemu susednomu okrugu Srbije. Stanovništvo za

prve tri teritorije izračunato je po podacima od 1893. odn. 1900. god., a za Strumički srez ono je samo približno procenjeno.

Ako se uporede brojke o administrativnoj podeli, kao što ju prikazuju detaljne tablice o Vojvodini, Pomurju, Sloveniji i Dalmaciji, s brojkama tabl. II. videće se da su u detaljnim tablicam brojevi znatno veći. Ta razlika pokazuje, koliko nam je administrativnih jedinica odn. opština pripalo bez njihovih starih centara. Manje razlike u broju naselja kažu da smo od nekog sela dobili samo izvestan deo.

*

Potrebno je nešto reći i o površinama. Za zemlje koje nam pripadaju cele brojevi površina su uzeti iz službenih statistika. Za krajeve iz bivše Austro-Ugarske su površine duž granice procenjene za svaku opštinu posebno na osnovu katastralnih merenja.

Za Južnu Srbiju, u koliko joj granica prema Albaniji nije bila sporna, dobiven je, planimetrisanjem Stieler-Vogelove karte Balkanskog poluostrva, u Geografskom Zavodu u Beogradu areal 38.997 km², t. j. areal koji je prema 39.474 km² iz Statesman's Year Book-a za 1920. malo veći. Ali s Južnom su Srbijom danas u upravnom zajednicu privedena i četiri okruga koji su od 1913. god. pripadali Crnoj Gori, to su Metohijski, Beranski, Bijelopoljski i Pljevaljski okrug s površinom od 5097 km², te iznosi areal Južne Srbije ukupno 44.629 km².

Za osnovu areala stare Crne Gore uzeta je vrednost 8.629 km², koju je E. I. Cvetić odredio planimetrisanjem na austrijskim specijalnim kartama i saopštio u „Delu" 1898. god. Njoj se najviše približuje crnogorski službeni broj sa 8.433 km², komu se poreklo ne zna. Do sada opšte upotrebljavan nemački broj 9.085 km² za veličinu Crne Gore svakako nije tačan,[1])

---

[1]) O statističkoj literaturi za Crnu Goru postoji iscrpan referat od prof. E. Oberhummera u: Mitteilungen der Geogr. Ges. Wien 1918. — Sva naša merenja areala izvršena su polnim planimetrom Coradi 27.662 na srpskoj karti 1 : 200.000 privremenog autografskog izdanja.

a još je od manje vernosti površina 9.475 km² koju daje 1888. god. P. Rovinjskij. Kako pomenuta četiri okruga, doduše, više ne pripadaju Crnoj Gori u upravnom pogledu, ipak je ona za 1211 km² veća nego što je bila pre balkanskog rata, jer joj je 1913. god. pripala još i Nova Krajina, zapadno od Skadra, i Tuzski i Plav-Gusinjski srez.

Gdegod je bilo mogućno uneseni su u tablicama i brojevi gustine stanovništva na 1 km², da bi se u glavnim crtama pokazao privredni položaj i uslov za dalji razvitak pojedinih krajeva, koliko to dopuštaju terenske prilike.

U dosta tesnoj vezi s gustinom stanovništva stoji i broj i položaj naselja od 10.000 stanovnika na više. Na teritoriji cele države do 1910 odn. 1914. god. bilo je 55 takvih naselja:

Beograd	89.876	Stari Bečej	14.827
Zagreb	79.038	Leskovac	14 266
Subotica	57.538	Peć	14.200
Sarajevo	57.039	Djakovica	14.100
Ljubljana	53.343	Požarevac	13.613
Bitolj	48.370	Novi Pazar	13.433
Skoplje	47.384	Tuzla	13.013
Maribor	37.575	Sremska Mitrovica	12 909
Osijek	31.388	Apatin	12.704
Novi Sad	29.539	Šibenik	12.588
Vršac	26.855	Brod	12 538
Niš	24.949	Strumica	12 500
Vel. Bečkerek	24.291	Kumanovo	12.469
Prilep	22.237	Varaždin	12.149
Vel. Kikinda	21.478	Ruma	11.804
Split	21.407	Šabac	11 541
Sombor	21.431	Bela Crkva	11.425
Prizren	21.244	Ohrid	11.038
Mostar	21.123	Bijeljina	11.018
Tetovo	20.070	Celje	10.790
Pančevo	19.716	Pirot	10.737
Senta	19.069	Karlovac	10.720
Kragujevac	18 376	Vranje	10.487
Priština	18.174	Debar	10.199
Zemun	17.131	Srbobran	10.169
Banja-Luka	16 274	Podgorica	10.053
Veles	15 624	Vukovar	10.051
Štip	15.314		

Pri izboru ovih naselja i odredjivanju njihovog stanovništva merodavan je bio pojam, kako ga ima za naselje geografska nauka. Ljubljana, Maribor i Celje, kao naselja u geografskom smislu, n. pr. mnogo su veća nego njihove gradske opštine, pošto im predgradja još nisu prisajedinjena. Naprotiv, u suprotnom slučaju, Subotica obuhvata na svojem zamašnom ataru od 974 km² skoro polovinu „gradjana" koji se u svojim daleko razasutim salašima ne mogu da nazivaju ni seljanima; usled toga Subotica i ne stoji na čelu tablice.

*

Od osobitog je interesa pitanje, kakav je sastav naše države u pogledu vera, a još više u pogledu nacionaliteta. Jer nacionalni princip je iz temelja preobrazio političku kartu naročito u istočnom pojasu Srednje i Baltiske Evrope.

U tablici verske podele nema podataka za bivši crnogorski deo „Stare Srbije" i za prisajedinjene krajeve iz Bugarske. I službeni brojevi nekih drugih zemalja se ne poklapaju s brojem prisutnih stanovnika.[1]) Verska podela srpske Stare Srbije i Makedonije je uzeta iz statističkog dodatka brošure ruskog publicista V. V. Vodovozova: Na Balkanah. Petrograd 1917. Što se tiče Crne Gore, može se aproksimativno računati da je prisajedinjenjem novih krajeva iz Albanije u njoj procenat katolika porastao od 5·7 (Hofkalender, Gotha 1905.) na 7%, a procenat muslimana od 6 na 11% celokupnog stanovništva.

Usled opšte poznatog veštačenja bivše Austrije i Madjarske broj našeg naroda prema službenim statistikama ne odgovora istini.[2]) Radi toga su za ove krajeve bile potrebne

[1]) U Bosni se n. pr. pitalo o veri i materinskom jeziku samo civilni deo prisutnog stanovništva, dok su u austrijskim zemljama od pitanja o saobraćajnom jeziku bili isključeni svi inostranci, i oni iz Ugarske, Hrvatske i Bosne.

[2]) Vidi o tome niz temeljitih rasprava iz redakcije prof. J. Cvijića u: Travaux Ethnographiques de la Section territoriale de la Delegation serbo-croate-slovène à la Conference de la Paix. Paris 1919. — I broj Nemaca u bivšoj Madjarskoj predstavlja nam minimium njihovog efektivnog brojnog stanja.

znatne ispravke. Za Bačku je broj narodnosti izračunat prema procentima iz našeg brojenja stanovništva 1919. god. U Baranji i Pomurju je broj Jugoslovena uvećan na račun Madjara, a u Sloveniji na račun Nemaca za jednu trećinu ovih naroda. Na ovakav način dobivene kvote zavedene su u tablicu samo u procentualnim razmerima.

O narodnosnoj podeli Crne Gore, crnogorske „Stare Srbije" i krajeva iz Bugarske nema podataka. Za srpsku Staru Srbiju i Makedoniju ima, doduše, nekih brojeva. Dobio ih je Vodovozov od srpske vlade na Krfu. Ali prema njima u tom celom predelu ne bi bilo više od 24.724 Slovena muslimanske vere. Iz toga se jasno vidi da su administrativne i crkvene vlasti, koje su vršile ovaj popis, naš mnogobrojni muslimanski narod uračunale u Turke odn. u Arnaute. Koeficienat, kojim bi se ovi podaci mogli da isprave, nije moguće naći. Usled toga je ukupni broj Jugoslovena za te krajeve uzet prostom približnom ocenom sa 1,400.000 stanovnika; preostatak je podeljen na ostale narodnosti, i to na Arnaute i Turke zajedno, jer je i njihov pravi razmer u broju nepoznat.

Medju Jugoslovene, kao državnu naciju, ubrojeni su bez razlike svi Sloveni u opšte.[1]) U zapadnoj Makedoniji živi oko 13.000 Kucovlaha koji se zovu i Cincarima ili Aromunima, a po varošima cele Makedonije ima oko 4000 trgovaca grčke narodnosti, naročito u Bitolju. Svi Talijani u Bosni, a skoro i u Hrvatskoj su sezonski šumarski radnici iz Italije. U Dalmaciji, bez Zadra, računamo na 6300, a u našem delu Istre na 2500 domaćeg talijanskog stanovništva. U koloni „ostalih" sačinjavaju pretežni deo cigani odn. španjolski židovi (u Bosni).

Da se nalaze u našoj nacionalnoj i državnoj teritoriji umetnuta i naselja brojnih naših suseda s severa, Nemaca i Madjara, neizbeživo je zlo. Ali da smo naročito u Primorju lišeni dela naše zemlje, kojemu zbog neprekidnog prostorskog kontinuiteta, duž cele naše nacionalne granice nema parnika, biće nam svakdanji gorak memento, da naše državno ujedinjenje jednako nije još dovršeno.

---

[1]) Osim Bugara-Šopa i makedonskih Bugaraša ušlo je u naš državni sklop i preko 125.000 Čehoslovaka, dalje 28.000 Malorusa i 15.000 Poljaka.

Tablice.

Glavni pregled.

Teritorije i najviše administrativne jedinice (pokrajine)	Površina km²	Prisutno stanovništvo 1910. odn. 1914. god.		Upravni centri
		apsol.	na 1 km²	
Severna Srbija . . .	48.302·6	2,911.701	60·3	Beograd
Južna Srbija	44.639	1,664.807	37·3	Skoplje
Crna Gora	9 840	238.423	24·2	Cetinje
Najnovija Srbija . . .	1.547	55.700	36·0	(Caribrod)
Najnovija Makedonija .	916	35.000	38·2	(Strumica)
Vojvodina	19.233	1.346·953	70·0	Novi Sad
Srbija	**124.477·6**	**6,252.584**	**50·3**	**Beograd**
Bosna-Hercegovina . .	**51.199 6**	**1,931.802**	**37·7**	**Sarajevo**
Dalmacija	**12.729·5**	**621.503**	**48·8**	**Split**
Hrvatska-Slavonija . .	42.532 5	2,621.954	61·7	Zagreb
Medjimurje	774·8	93.283	120·5	(Čakovec)
Hrvatska	**43 307·3**	**2,715.237**	**62 7**	**Zagreb**
Prekmurje	943	91.240	96·7	(Sobota)
Štajersko	6.075	488.833	80·5	(Maribor)
Koroško	2.169 5	89 564	41 3	(Velikovec)
Kranjsko	9.665	512.725	53·0	Ljubljana
Goriško	180·5	8.493	47 1	(Cerkno)
Istra	1.507·6	80.937	53 7	(Volosko)
Slovenija	**20.540·6**	**1,271.792**	**61 9**	**Ljubljana**
Država Srba, Hrvata i Slovenaca	**252.254 6**	**12,792.918**	**50 7**	**Beograd**

Tabl. II.

Današnja administrativna podela.

Teritorije i najviše administrativne jedinice (pokrajine)	Srednje admin. jedinice klase I.	gradovi I.	gradovi II.	II.	III.	Opštine	Naseljena mesta	Medju njima varoši	Medju njima varošice
Severna Srbija . . .	17	1	16	81	—	1.484	3.309	24	62
Južna Srbija	16	—	12	56	—	613	3.655	23	26
Crna Gora	6	—	—	21	—	164	1.556	13	
Najnovija Srbija . . .	—	—	—	1	—	21	97	1	1
Najnovija Makedonija .	—	—	—	1	—	—	68	1	—
Vojvodina	2	5	5	27	—	345	345	10	—
Srbija	**41**	**6**	**33**	**187**	—	**2.627**	**9.030**	**72**	**89**
Bosna-Hercegovina . .	**6**	—	**4**	**51**	—	**2.247**	**5.745**	**66**	
Dalmacija	—	—	—	**13**	**33**	**83**	**870**	**18**	**36**
Medjimurje	—	—	—	2	—	105	105	—	—
Hrvatska-Slavonija . .	8	4	13	70	—	565	4.729	22	50
Hrvatska	**8**	**4**	**13**	**72**	—	**670**	**4.834**	**22**	**50**
Istra	—	—	—	2	4	16	174	4	6
Goriško	—	—	—	—	1	4	17	—	—
Kranjsko	—	—	1	11	30	344	3.239	15	19
Koroško	—	—	—	1	6	59	687	2	6
Štajersko	—	—	3	7	20	572	1.810	8	36
Prekmurje	—	—	—	3	—	174	174	—	—
Slovenija	—	—	**4**	**24**	**61**	**1.169**	**6.101**	**29**	**67**
Svega	**55**	**10**	**54**	**347**	**94**	**6.796**	**26.580**	**141**	**308**

Tabl. III.

Razmer države SHS prema nasledjenim državama.

Iz	Od		Pripade državi SHS			
	površine km²	stanovništva	površina		stanovništvo	
			apsol.	%	apsol.	%
Austrije	300.004	28,571.934	32.327	10·8	1,802.055	6·3
Ugarsko-Hrvatske . . .	325.411	20,886.487	63.483	19·5	4,153.430	19·9
Bosne-Hercegovine . .	51.199	1,931.802	51.199	100·0	1,931 802	100·0
Carstva Austrije . . .	676.614	51,390.223	147.009	21·7	7,887.287	15·3
Bugarske	113.920	4,619.000	2.464	2·1	90.700	1·9
1918. god. oslobodjeni krajevi			**149.473**	—	**7,977.987**	—
Stari slobodni krajevi (Srbija i Crna Gora)			102.781	—	4,814 931	—
Država Srba, Hrvata i Slovenaca od bivše Srbije i Crne Gore veća je za			—	**145·6**	—	**165·7**

Tabl. IV.

Severna Srbija.

Okruzi	km²	Prisutno stanovništvo 31. dec. 1910. god.	Na 1 km²	Srezovi	Opštine	Varoši	Varošice	Sela	Okružno mesto
Užički	3.288	146.763	45	6	78	1	5	165	Užice
Podrinski . . .	3.551	238.275	67	6	106	2	6	211	Šabac
Valjevski . . .	2.458	157.648	64	5	75	1	3	198	Valjevo
Beogradski . .	2.025	155.815	77	5	95	—	4	126	Beograd
Grad Beograd .	12	89.876	—	—	1	1	—	—	
Smederevski .	1.277	143.2 6	112	3	56	1	3	54	Smederevo
Kragujevački .	2.295	189.025	82	4	111	1	6	169	Kragujevac
Moravski . . .	2.899	203.638	70	6	130	4	5	205	Ćuprija
Požarevački . .	4.157	259.906	63	7	163	1	8	175	Požarevac
Krajinski . . .	2 909	112.142	39	5	75	1	5	77	Negotin
Timočki . . .	3.197	149.538	47	4	92	2	2	120	Zaječar
Pirotski . . .	2.419	112.314	46	3	60	1	1	169	Pirot
Niški	2.558	198.768	78	5	96	2	2	240	Niš
Vranjski . . .	4.342	252.937	58	6	92	2	2	445	Vranje
Toplički . . .	2.839	110.218	39	3	41	1	1	262	Prokuplje
Kruševački . .	2.709	167.371	62	5	88	1	4	284	Kruševac
Rudnički . . .	1.569	85.340	54	3	48	1	1	107	G. Milanovac
Čačanski . . .	3.798	138.911	37	5	77	1	4	216	Čačak
Severna Srbija	**48.302**	**2,911.701**	**60**	**81**	**1.484**	**24**	**62**	**3.223**	—

Tabl. V.

Južna Srbija.

Okruzi	km²	Stanovništvo 1914. god	na 1 km²	Srezovi	Opštine	Varoši	Varošice	Sela	Okružno mesto
Pljevaljski . .	1.357	22.548	17	2	11	1	—	73	Pljevlja
Prijepoljski . .	1.713	49.315	29	3	23	1	3	130	Prijepolje
Bijelopoljski .	996	30.088	30	2	10	1	—	129	Bijelo Polje
Beranski . . .	998	25.601	26	3	10	1	—	133	Berane
Raški	2.759	81.214	30	3	31	2	—	206	Novi Pazar
Zvečanski . .	2.148	81.643	38	3	29	1	1	275	K. Mitrovica
Metohijski . .	1.746	104.956	60	3	23	2	—	154	Djakovica
Prizrenski . .	?	124.101		4	62	1	2	228	Prizren
Kosovski . . .	?	193.337		4	54	2	2	466	Priština
Kumanovski . .	?	144.983		4	51	1	4	331	Kumanovo
Skopski . . .	?	157.078		3	61	2	1	252	Skoplje
Tetovski . . .	?	146.803		4	55	1	1	257	Tetovo
Bregalnički . .	?	101,442		6	41	1	5	252	Štip
Tikveški . . .	?	84.657		3	46	2	3	189	Kavadarci
Bitoljski . . .	?	232.646		6	77	2	3	398	Bitolj
Ohridski . . .	?	84.395		3	29	2	1	133	Ohrid
Južna Srbija .	**44.639**	**1,664.807**	**37**	**56**	**613**	**23**	**26**	**3.606**	—

Tabl. VI.

Crna Gora.

Okruzi	km²	Stanovništvo 1914. god.	na 1 km²	Srezovi	Opštine	Varoši i varošice	Sela	Okružno mesto
Andrijevički . .		25.789		3	36	3	265	Andrijevica
Kolašinski . .		15.661		2		1		Kolašin
Nikšićki . . .		62.942		4	46	1	500	Nikšić
Cetinjski . . .		36.086		3	24	2	251	Cetinje
Podgorički . .		57.945		4	39	3	339	Podgorica
Barski		40.000		5	19	3	188	Bar
Crna Gora . .	**9.840**	**238.423**	**24**	**21**	**164**	**13**	**1.543**	—

Tabl. VII.

Iz Bugarske prisajedinjeni krajevi.

Oblast	km²	Stanovništvo	na 1 km²	Opštine	Varoši	Varošice	Sela	Centra
Timočka . . .	147	10.300	70	6	—	—	9	[Zaječar]
Caribrodska . .	584	22.400	35	9	1	—	47	Caribrod
Krajište	816	23.000	28	13	—	1	39	Bosiljgrad
Najnovija Srbija .	**1.547**	**55.700**	**36**	**28**	**1**	**1**	**95**	—
Najnovija Makedonija	**916**	**35.000**	**38**	—	**1**	—	**67**	**Strumica**

Tabl. VIII.

Iz Ugarske prisajedinjeni krajevi.

Županije	km²	Prisutno stanovništvo 31. dec. 1910. god.	na km²	Upravni kotari	Opštine		Varoši	Sela (male opštine)	Županijsko mesto
					velike	notar. okružja			
Železna . . .	605	54.014	62	2	—	21	—	124	(Sobota)
Zalska	338	37.226	110	3	1	11	—	50	(Dol. Lendava)
Prekmurje .	**943**	**91.240**	**97**	**5**	**1**	**32**	—	**174**	
Zalska-Medjimurje .	**775**	**93.283**	**120**	**3**	**8**	**18**	—	**105**	**(Čakovec)**
Baranjska . .	1.151	51.201	45	3	8	11	–	35	(Darda)
Bačka	8 647	690.075	80	13	110	1	5	108	Sombor
Čongradska . .	107	8.037	75	1	1	—	—	1	(Horgoš)
Torontalska . .	7.099	459.673	65	13	120	12	3	143	**Vel. Bečkerek**
Tamiška . . .	2.188	135.741	62	3	34	5	2	45	(Vršac)
Krašovsko-Severinska .	41	2.226	54	1	—	1	—	3	(Jam)
Vojvodina .	**19.233**	**1,346.953**	**70**	**34**	**273**	**30**	**10**	**335**	

INŠTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO Institute of contemporary history Ljubljana, Slovenia
inz

Tabl. IX.

Bosna i Hercegovina.

Okružje	km²	Prisutno stanovništvo 10. okt. 1910. god.	na 1 km²	Kotari	Opštine	Gradske opštine	Sela	Okružno mesto
Sarajevsko . .	8.405	299.075	36	7	217	10	1577	Sarajevo
Tuzlansko . .	8.918	429.854	48	10	516	13	987	Tuzla
Banjalučko . .	9.018	406.051	45	9	597	12	755	Banjaluka
Bihaćko . . .	5 603	229.588	41	6	264	9	465	Bihać
Travničko .	10.116	285.572	28	10	315	12	966	Travnik
Mostarsko . .	9.139	281.662	31	9	338	10	929	Mostar
Bosna - Hercegovina .	**51.199**	**1,931.802**	**38**	**51**	**2247**	**66**	**5.679**	

Tabl. X.

Hrvatska i Slavonija.

Županije	km²	Prisutno stanovništvo 31. dec. 1910. god.	na 1 km²	Upr. kotari	Opštine uprav.	Opštine porez.	Gradovi	Trgovišta	Sela	Županijsko mesto
Lika-Krbava .	6.211	204.710	33	9	32	158	2	2	312	Gospić
Modruš-Rijeka .	4.879	231.654	47	8	56	211	2	7	825	Ogulin
Zagreb . . .	7.144	515.014	72	15	98	604	4	4	1.299	Zagreb
Zagreb (grad) .	67	79 038	—	—	1	6	1	—	—	Zagreb
Varaždin . .	2.508	307.010	119	8	42	212	1	5	705	Varaždin
Bjelovar-Križevci . .	5.062	332.592	66	8	48	317	4	4	598	Bjelovar
Požega . . .	4.929	265 272	54	6	70	386	2	8	472	Požega
Virovitica . .	4.866	272.430	56	6	57	232	1	12	251	Osijek
Srem	6.866	414.234	60	10	161	226	5	8	195	Vukovar
Hrvatska - Slavonija .	42.532	2,621 954	62	70	565	2.352	22	50	4.657	

Iz Austrije prisajedinjeni krajevi.

Sudska okružja odn. delovi zemalja	km²	Prisutno stanovništvo 31. dec. 1910. god.	na 1 km²	Kotari		Opštine	Varoši	Varošice	Sela	Okružno mesto
				politički	sudski					
Zapadni deo Koruške .	699	30.354	43	2	4	26	—	1	248	(Borovlje)
Deo Goriške . . .	180	8.493	47	2	3	5	—	—	17	(Cerkno)
Ljubljansko okružje .	5.479	306.656	56	7	17	190	8	11	1 366	Ljubljana
Novomeško „ .	4.187	206 069	49	5	14	155	7	8	1.840	Novo mesto
Celjsko „ .	3.258	237.139	73	5	12	198	4	23	986	Celje
Mariborsko „ .	2.817	251.694	89	7	11	377	4	13	781	Maribor
Istočni deo Koruške .	1.470	59.210	40	2	5	38	2	5	439	Velikovec
Deo Istre	1.507	80.937	54	4	6	18	4	6	164	(Volosko)
Slovenija . .	**19.597**	**1,180.552**	**70**	**34**	**72**	**1.007**	**29**	**67**	**5.841**	
Zadarsko okružje . .	3.212	114.154	48	2	7	11	3	7	153	—
Šibensko „ . .	2.771	127 064	49	2	6	9	2	4	150	Šibenik
Splitsko „ . .	4.704	268.564	61	7	11	31	6	14	246	Split
Dubrovačko „ . .	1.368	71.139	52	2	6	17	3	9	152	Dubrovnik
Boka „ . .	674	40.582	60	1	4	16	4	2	115	Kotor
Dalmacija . .	**12.729**	**621.503**	**49**	**14**	**34**	**84**	**18**	**36**	**816**	

Tabl. XII.

Podela po veri.

	Pravoslavni	Katolici	Muslimani	Evangelici	Mojsijevci	Ostali	Procenat				
							prav.	kat.	musl.	evang.	mojs.
Severna Srbija .	2,881.220	8.435	14.335	799	5.997	915	99,0	0,3	0,5	—	0,2
Južna „ .	719.925	5.572	707.920	—	9.011	—	49,9	0,4	49,1	—	0,6
Crna Gora . .	191.423	18.300	28.700	—	—	—	82,0	7,0	11,0	—	—
Vojvodina . .	466.301	705.394	—	146.410	21.566	3.839	34,7	52,5	—	10,9	1,6
Srbija	4,258.869	737.701	750.955	147.209	36.574	4.754	71,8	12,5	12,7	2,4	0,6
Bosna-Hercegov. .	825.418	442,197	612.137	6.342	11.868	82	43,5	23,3	32,3	0,3	0,6
Dalmacija . . .	105.010	515.347	113	540	463	30	16,9	82,9	—	0,1	0,1
Hrvatska-Slav. .	653.184	1,895.425	—	51.707	21.231	407	24,9	72,3	—	2,0	0,8
Medjimurje . .	37	91.566	—	588	1.090	2	—	98,2	—	0,6	1,2
Hrvatska	653.221	1,986.991	—	52.295	22.321	409	24,1	73,2	—	1,9	0.8
Prekmurje . .	4	65.133	—	25.119	978	6	—	71,4	—	27,6	1,0
Štajersko . . .	47	485.864	—	2.572	187	163	—	99,5	—	0,5	—
Koroško . . .	2	89.284	—	258	11	9	—	99,7	—	0,3	—
Kranjsko . . .	308	511.736	2	475	146	58	0,1	99,8	—	0,1	—
Goriško . . .	—	8.493	—	—	—	—	—	100,0	—	—	—
Istra	51	80.113	3	359	398	13	—	99,9	—	—	—
Slovenija	412	1,240.623	5	28.783	1.720	249	—	97,6	—	2,3	0,1
Država Srba, Hrvata i Slovenaca .	5,842.930	4,922.859	1,363.210	235.109	72.946	5.524	46,9	39,6	11,0	1,9	0,6

Podela po narodnosti.

(u %)		Jugosloveni	Nemci	Madjari	Arnauti i Turci	Rumuni i Vlasi	Talijani	Ostali
Severna Srbija		95,6	—	—	—	3,3	—	1,2
Vojvodina . .		47,1	22,9	23,1	—	6,1	—	0,8
Bosna		97,6	1,2	0,3	—	—	0,1	0,8
Dalmacija . .		98,5	0,3	—	—	—	1,1	—
Hrvatska . . .		90,3	5,0	4,0	—	—	0,2	0,5
Slovenija . .		92,0	6,4	1,2	—	—	0,3	—
Ove zemlje ukupno	%	87,9	5,2	4,1	—	1,7	0,1	1,0
	apsol.	9,461.000	557.000	442.000	3.000	178.000	16.000	103.000
Celokupna država (približno i zaokruženo)	apsol.	10,900.000	560.000	450.000	550.000	200.000	140.000	
	%	85,2	4,4	3,3	4,4	1,6	1,1	

INŠTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO
K
19413
314(497.1)"1910/1914"
020120366
COBISS